

17 L'OPINIÓ

No tan excepcional: una visió sobre les eleccions al Parlament 2012

La manera més clàssica d'analitzar una convocatòria electoral consisteix en situar-la en relació a les anteriors en base als elements de continuïtat i canvi que s'hi perceben. Se'n poden trobar centenars d'articles d'anàlisi electoral que porten al títol les paraules "continuïtat" i "canvi". Ara bé, quan hom s'enfronta als comicis del passat 25 de novembre, té la temptació de declarar solemnement que aquestes han estat eleccions de canvi total, excepcionals, inèdites. Es miri on es miri i s'agafi per on s'agafi, tot sembla nou, diferent, des de la participació al vot a les diferents opcions. I tanmateix, no és així. Cert, hi ha novetats, algunes importants i de significació excepcional (per utilitzar el terme de moda), però també hi ha una continuïtat clara, soterrada si es vol, però persistent, tossuda, que enllaça amb eleccions anteriors i que sembla que no s'acaba aquí.

Precisament les pàgines que segueixen pretenen donar compte d'aquest balanç entre elements de novetat i tendències de continuïtat. Continuïtat en el canvi, tot s'ha de dir, perquè aquesta convocatòria avançada és una baula més en la cadena de transformació del sistema polític català, a cavall del relleu generacional d'una cohort, la de la transició, que va deixant pas a la primera generació "democràtica". L'excepcionalitat de la convocatòria no ens hauria d'amagar aquest fet de persistència del canvi profund, que ha complert la primera dècada des dels seus primers indicis, a finals del segle vint.

L'excepcionalitat de les eleccions de 2012 ve en gran mesura de la manera en què van ser convocades, a mitja legislatura i seguint un guió singular, en relació a les anteriors convocatòries autonòmiques. És en aquest context que cal analitzar els resultats, ja que les eleccions tenien una finalitat clara per part del que les va convocar: el president Mas. L'objectiu mal dissimulat era l'enfortiment de la majoria Parlamentària de CiU, en base a una estratègia d'agrupament de la majoria catalanista a l'entorn del president i del seu projecte de "transició nacional".

Hi ha qui ha dit que les eleccions es van convocar a contracor, a rebuf de la manifestació multitudinària de l'onze de setembre. Crec que és una visió interessada, o com a mínim parcial. La convocatòria electoral és la culminació d'una estratègia que té el seu origen el 2006, o fins i tot tres anys abans.

Des que ERC demostra que és un rival sòlid de CiU en l'espai del nacionalisme, ara fa nou anys, el focus de la competència electoral es desplaça del centresquerra catalanista, on convergents i socialistes s'havien guanyat les majories durant els vuitantes i norantes, al centresquerra més catalanista, on s'enfronten republicans i convergents. Aquest és possiblement l'element més important de canvi en l'electorat català dels darrers trenta anys, i aquesta convocatòria de 2012 només és un episodi més en el desplaçament de la centralitat política del país.

Sembla evident que els anys a l'oposició convencen CiU que l'espai de frontera amb ERC és clau per a poder tornar a la Generalitat, i hi destina la major part dels seus esforços. La "casa gran", el "sobiranisme" i finalment l'aposta pels "instruments d'estat" són elements de l'estratègia de re-

conquesta d'un segment electoral que se li escapa a CiU a finals dels noranta, arrel de dos fenòmens coincidents: el "pacte del Majestic" i el relleu generacional del seu electorat tradicional.

La convocatòria avançada de 2012 és un episodi més d'aquesta pugna oberta en el nou espai central de la política catalana. És l'intent aparentment definitiu per part de CiU de reconquerir aquest segment, i de pas atraure saba nova a un electorat, el convergent, envellit.

Així doncs, el gir estratègic de CiU des del pactisme al trencament no és un canvi bruscat, fet a corre-cuita seguint l'estela de la manifestació de l'onze. Ningú no atia CiU, és la federació la que dissenya i executa el canvi: per estratègia electoral i pel propi canvi intern en el lideratge convergent, amb l'assumpció del poder per part d'una nova generació de dirigents, menys temorosos del coqueteig amb l'independentisme.

L'estratègia de CiU està dissenyada en forma de "crescendo" dramàtic en la relació entre el govern de la Generalitat i el central. De fet, la majoria absoluta del PP al Congrés deixa la federació sense pes a Madrid i a expenses de les decisions dels populars, que a més són el soci preferencial a la Ciutadella. A més, la crisi econòmica i la manca de sortida a mig termini pronostiquen una legislatura difícil per a Mas. La solució apareix com a òbvia: apostar per l'enfrontament amb el PP en el terreny "nacional", de manera que s'obtenen dos avantatges: en primer lloc, se situa la crisi i les mesures de restricció de la despesa pública (les retallades) en segon terme, lluny del focus mediàtic principal, que se centra en el "dret a decidir" i el futur d'una Catalunya independent; que permet en segon lloc fer del PP l'antífesi de CiU i Mas.

L'objectiu no és altre que el de reproduir en unes eleccions autonòmiques la dinàmica de les convocatòries generals de 2004 i 2008, però en aquest cas amb CiU prenent el paper del PSC, com a única força capaç de parar els peus al "neocentralisme" dels populars. En aquests sentit, és interessant analitzar la promoció tàcita de la líder del PP català, Alicia Sánchez Camacho, com a cap de l'oposició de facto per part dels mitjans públics i privats afins a la Generalitat al llarg de la legislatura 2010-12, aprofitant el buit en el lideratge socialista (com a mínim, en l'esfera Parlamentària).

La precampanya i la campanya de CiU intenten subratllar el caràcter excepcional i "històric" de la convocatòria, precisament per generar la dinàmica de "rassemblement", de concentració del vot majoritari en Mas i CiU, seguint l'exemple del que havien fet els socialistes a les generals: un moment històric, una cruïlla que requereix una decisió de "caixa o faixa", una pàtria en perill, un enemic poderós i insaciable, un futur brillant i un líder que ha de conduir el "poble" cap a la seva "plenitud".

Les semblances amb el gaullisme francès són evidents: la pàtria, el líder, el moment històric i l'enemic. I de fons, la voluntat d'aglutinar el vot de "tothom". En paraules del propi Mas en el debat a TV3: "una majoria excepcional per un temps limitat". Ho podria haver firmat De Gaulle el 1958.

És a partir d'aquest plantejament que cal analitzar aquesta singular convocatòria electoral. Què pretenia qui va convocar els catalans a les urnes? Un reforçament de la seva majoria Parlamentària, és a dir, la majoria absoluta, mitjançant l'aglutinació de la major part del vot dels segments centrals de l'electorat català, mobilitzat per la polarització al llarg de l'eix identitari "nacional".

Els resultats de les eleccions mostren que l'estratègia de CiU ha funcionat... a mitges.

Certament, la polarització ha generat un escenari de "moment històric" que ha portat a les urnes mig milió més d'electors que fa dos anys. Cert, ha disminuït considerablement el vot en blanc i en general el vot "de rebuig", concentrant-se en les opcions de representació segura.

La precampanya i la campanya de CiU intenten subratllar el caràcter excepcional i "històric" de la convocatòria, precisament per generar la dinàmica de "rassemblement", de concentració del vot majoritari en Mas i CiU

L'augment de la participació és possiblement l'indicador més clar del triomf del clima d'excepcionalitat en què se celebraven aquestes eleccions. Gairebé un 70% dels electors han comparegut a les urnes, una dada inèdita en unes eleccions autonòmiques, que fins i tot supera el registre de les últimes generals de fa un any (on la desmobilització del vot socialista deixà la participació en un raquític 66,8%). A més, la mobilització és general arreu del territori, fins i tot més intensa en aquelles zones on tradicionalment la participació a les eleccions al Parlament era menor.

L'altre element on es percep clarament que l'estratègia convergent ha funcionat és en l'augment de les forces situades a ambdós extrems de l'eix identitari. Els vots a PP i Ciutadans han crescut en més d'un quart de milió respecte a fa dos anys, i el vot conjunt a les llistes independentistes (ERC, CUP i Solidaritat) ho ha fet en casi 350.000. En conjunt, les forces situades als extrems del sistema han aglutinat el 38% de tot el vot, quan fa només dos anys n'obtenien el 26%.

Però, i CiU? Enlloc d'augmentar i assegurar-se una majoria més forta al nou Parlament, ha retrocedit. El descens en vots no és molt considerable (85.000 menys), però l'augment de la participació ha traduït aquesta patinada en vot en una veritable ensulsiada en escons, dotze menys. CiU ha estat víctima del seu propi escenari, que ha permès capitalitzar la mobilització a les forces més extremes.

El mapa d'evolució del vot convergent és més que evident: l'estratègia de polarització ha permès als de Mas créixer a les comarques gironines i lleidatanes, però li ha restat suport a la circumscripció de Barcelona, especialment als municipis de l'antiga regió 1. Era un perill que corria, el de perdre suports a les àrees menys proclius als plantejaments independentistes (i on la CiU pactista demostrava tenir-hi penetració), però els estratèges convergents segur que esperaven compensar-ho amb un avenç substancial entre els proclius a la secessió, cosa que no s'ha produït.

Per què? Per diversos factors, com sempre passa. Alguns lligats a l'estricta conjuntura, d'altres de llarg abast.

Entre els primers, i a manca d'anàlisis més aprofundits, destaca un element perifèric a primer cop d'ull, però de gran rellevància. La campanya de CiU es basava en gran mesura en la figura del president Mas. Ell protagonitzava de manera absoluta tant els cartells com els vídeos de la federació. Era la clau de volta del "ressamblament" que volia CiU, en el més pur estil gaullista: el president que apel·la el poble, que se sacrifica pel poble (la fotografia de Mas "crucificat" era per tot el país). Doncs bé, les dades dels sondeigs preelectorals donaven compte d'un element que va passar majoritàriament inadvertit: la valoració del president Mas en els darrers sondeigs abans de les eleccions era la pitjor des de 2005. Tant a l'enquesta publicada per La Vanguardia, com a la publicada per El Periódico, Mas rebia puntuacions relativament baixes, si es comparaven amb la sèrie històrica. Fins i tot entre els votants de CiU, la valoració del president era significativament baixa.

Així doncs, l'estratègia de CiU sembla que fallava per la base. Però hi ha quelcom més, que explica no només el fracàs de CiU en la seva estratègia d'aglutinació, sinó també el canvi profund en els equilibris entre PP i Ciutadans en el bloc "espanyolista", i fins i tot el descens continuat del vot socialista.

Més enllà del plantejament a l'hora de convocar les eleccions, aquesta convocatòria manté elements de lligam i continuïtat amb les eleccions precedents. No és tan insòlita ni excepcional, si es compara amb la història recent de les eleccions a Catalunya a la llum d'un fenomen que es repeteix convocatòria rere convocatòria: l'afebliment del vot als grans partits.

Certament, CiU esperava aconseguir el suport de la majoria de l'espai nacionalista en aquestes eleccions, el que significava tornar a un esquema previ al 2003. Fins llavors, CiU agrupava més del 80% del vot al conjunt de les opcions nacionalistes. L'augment d'ERC a la convocatòria de 2003 va trastocar els equilibris interns del bloc, fent baixar el pes de CiU fins al 66%. De tots els vots a partits nacionalistes, ERC n'havia aconseguit un de cada

tres. El 2006 es va mantenir l'equilibri, però el 2010 CiU va recuperar el terreny perdut, aconseguint el 79% de tot el vot nacionalista. L'objectiu d'aquesta convocatòria de 2012 era el de mantenir o augmentar el pes en aquest espai. Doncs bé, el vot a CiU representa "només" el 62% de tot el vot als partits nacionalistes el 2012. Hem tornat a l'equilibri de 2003, amb l'afegit que el conjunt del vot nacionalista ha crescut en més d'un quart de milió de vots respecte de fa dos anys.

El mateix pot dir-se de l'altre extrem de l'escenari. En el bloc "espanyolista" també hi ha hagut moguda. El 2006 i el 2010, del conjunt de vot a PP i Ciutadans, els populars n'aconseguien vora el 80%. Ara, el pes del vot al PP en el conjunt d'aquest bloc ha disminuït al 63% i Ciutadans s'han enfilat fins el 37%. A més, el vot "espanyolista" ha augmentat en un quart de milió de sufragis respecte a fa dos anys.

En ambdós extrems del sistema de partits es produeix el mateix fenomen de transvasament de suport dels partits "grans" del bloc als "petits", amb el resultat que aquestes ja no són tan "petits" com eren. L'exemple més clar d'aquesta evolució és el resultat del PSC, que en aquesta convocatòria ha deixat de ser la segona força del sistema, per bé que manté un avantatge sobre el tercer. Precisament, l'avantatge socialista sobre el tercer ha anat minvant des de 2003, al compàs del descens continu del vot al PSC. Avui, la diferència amb ERC és de 27.000 vots, quan fa nou anys (quan ERC va augmentar espectacularment el seu suport) era de prop de mig milió.

L'avantatge socialista sobre el tercer ha anat minvant des de 2003, al compàs del descens continu del vot al PSC. Avui, la diferència amb ERC és de 27.000 vots, quan fa nou anys (quan ERC va augmentar espectacularment el seu suport) era de prop de mig milió

Els equilibris canviants en els blocs i el descens del PSC són producte d'un fenomen que no és nou, i que és l'afebliment del suport als partits que tradicionalment havien dominat el sistema català, principalment CiU i PSC.

Considerant conjuntament el vot a socialistes i convergents en totes les eleccions des de 1982, el seu pes en el conjunt del vot català no ha fet més que disminuir, amb comptades i esporàdiques excepcions. Durant tota la dècada dels vuitanta i noranta, el vot conjunt de PSC i CiU a les eleccions autonòmiques agrupava més del 70% de tot el vot, amb la sola excepció de la convocatòria de 1995. El 2003, el vot conjunt als partits "grans" del sistema va baixar fins al 62% i, a partir d'aleshores, no ha fet més que caure convocatòria rere convocatòria fins al 45% d'aquesta.

Hom podria especular que es tracta d'un fenomen propi de les eleccions autonòmiques, però erraria. El mateix es pot observar per al es eleccions municipals i generals.

Per què es produeix això? Doncs bàsicament perquè l'electorat català està canviant en la seva estructura profunda. En aquestes eleccions al Parlament més del 60% dels electors han nascut entre 1961 i 1980. Són els fills de la transició i la democràcia, crescuts en el sistema de partits "clàssic", acostumats a veure CiU i PSC al capdavant de les institucions del país, i que mostren clars símptomes de desafecció envers aquestes formacions.

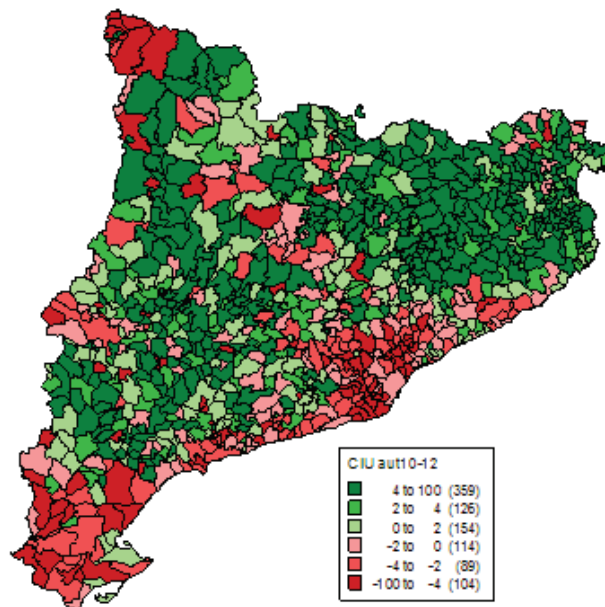
Segons la sèrie històrica d'enquestes de l'ICPS, més del 70% dels nascuts abans de 1960 manifesten votar per CiU o PSC, mentre que entre els nascuts de 1961 a 1980 aquest percentatge es redueix al 60%. I entre els nascuts després de 1980 voreja el 50%. Considerant que l'any 2011, segons les mateixes dades, els nascuts després de 1960 ja suposen sis de cada deu electors, i que en fa deu (a l'inici del canvi electoral a Catalunya) n'eren tot just el 45%, es té una idea de què significa per a l'equilibri entre les forces polítiques l'ascens d'aquesta nova cohort, que tot semblaria indicar que és la responsable de l'afebliment constant de la força dels partits que tradicionalment han dominat l'escena electoral a casa nostra.

El canvi és evident arreu. En el bloc "espanyolista", on Ciutadans ha captat vot al PP en base a un discurs de renovació de les maneres de la política, que també hauria captat electors tradicionalment abstencionistes de les grans ciutats. També en el bloc nacionalista, on la irrupció de les CUP té quelcom a veure amb la crítica a les formacions tradicionals, i on l'augment d'ERC també té a veure amb el relleu en la direcció en lògica no tant de posicionament ideològic com de renovació. En aquest sentit, és coherent també que als sondeigs preelectorals gairebé tot el votant fidel al PSC (els que declaraven haver-lo votat i manifestaven intenció de votar-lo) fos major de seixanta anys. Precisament, al sondeig del

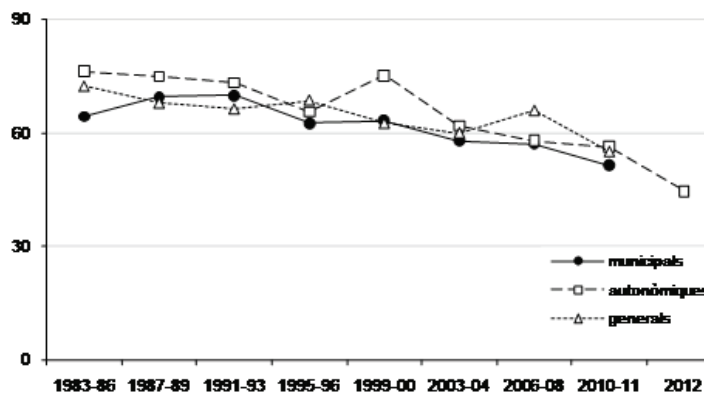
CEO fet públic a començaments de la campanya electoral s'observava una diferència clara entre els majors i els menors de cinquanta anys. Entre els primers, la intenció de vot als dos partits "grans" era molt majoritària (72%), mentre que entre els menors de cinquanta anys el vot als dos "grans" era pràcticament el mateix que el vot als "petits" (52 a 48%)

Aquesta convocatòria autonòmica és doncs particular, però no sembla molt excepcional. Té elements de conjuntura molt potents, com ara una taxa de mobilització inèdita en unes eleccions al Parlament, però aquests elements nous no contradiuen les mareas de fons que es perceben des de fa anys. El vot està canviant a Catalunya. Ja ha canviat, de fet. Les noves incorporacions de votants han trastocat els equilibris tradicionals entre forces, afeblint el suport als partits que històricament han dominat l'escena política catalana.

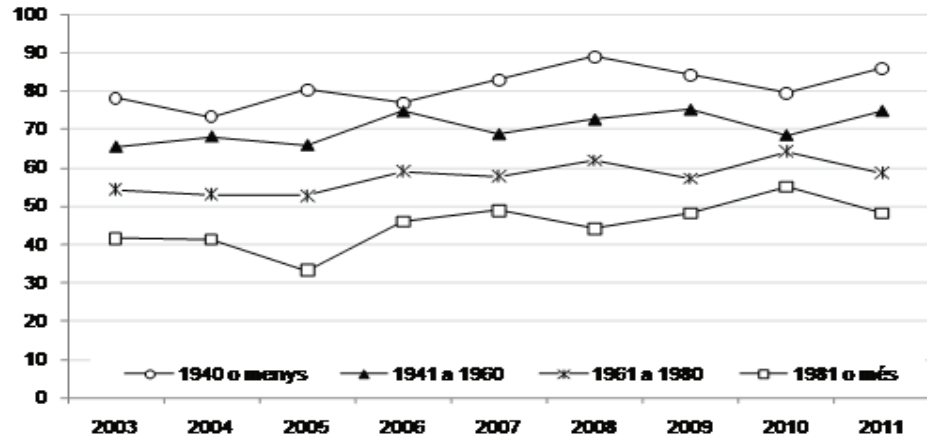
Evolució del vot a CiU, autonòmiques 2010-2012 (en % sobre cens)

Pes dels dos partits "grans" (CiU i PSC) segons tipus d'elecció

Vot a PSC i CiU segons cohort d'edat, sondeigs ICPS 2003-11

Evolució de pèrdues i guanys 2010-2012, segons trams de dimensió de municipi (en % sobre vot)

	PÈRDUES			GUANYS		
	psololu	blanc+nul	altres	pp+c's	erc+cup+si	lv
més d'1 mil·l	-12,4	-1,8	-1,9	4,8	8,7	2,7
de 100mil·l a 500mil·l	-13,3	-1,0	-1,4	5,7	6,4	3,5
de 50mil·l a 100mil·l	-12,0	-1,1	-2,0	5,4	7,1	2,6
de 10mil·l a 50mil·l	-12,7	-1,2	-2,2	5,4	7,8	2,8
de 2mil·l a 10mil·l	-9,8	-1,1	-3,3	3,7	8,8	1,7
menys de 2mil·l	-6,7	-1,5	-4,7	2,0	10,5	0,4